

089 Abstract Art [5]

Vooraf

In Mondriaans nalatenschap¹ zijn zeven bronnen aanwezig met de titel 'Abstract Art'. Deze bronnen zijn verdeeld over vijf archiefmappen:

Overzicht van de 'Abstract Art'-bronnen in het Holtzman Deposit	
Holtzman Deposit, Box 2 Folder 42. Titel Folder: 'Abstract Art (1941)'	- no.42 [manuscript] 'Abstract Art'
Holtzman Deposit, Box 2 Folder 43. Titel Folder: 'Abstract Art (October 1941)'	- no.43a [manuscript] 'Abstract Art' - no.43b [typoscript] 'Abstract Art' - no.43c [manuscript][achterzijde '43b'] [zonder titel] - (no.43d [transcriptie] 'Abstract Art') ²
Holtzman Deposit, Box 2 Folder 44. Titel Folder: 'Abstract Art (November 1941)'	- no.44 [manuscript] 'Abstract Art'
Holtzman Deposit, Box 2 Folder 46. Titel Folder: 'Pure Plastic Art (1942)'	- no.46 [manuscript] 'Pure Plastic Abstract Art' ³
Holtzman Deposit, Box 5 Folder 7- Y8. Titel Folder : 'Abstract Art'	- no. Y8 [manuscript] 'Abstract Art'

De bronnen '43a' en '43b' zijn gedateerd 'oktober 1941', en de bron '44' 'nov.' (hoogst waarschijnlijk 'november 1941'). De manuscripten 'Y8' en '42' zijn waarschijnlijk eerder geschreven dan 'oktober 1941', vermoedelijk in 'september 1941'.

Van 'Y8' en '42' tonen alleen de eerste zinnen enige overeenkomst, maar daaruit kon tussen deze manuscripten geen volgorde vastgesteld worden. De chronologische volgorde van 'Y8' en '42' is dan ook arbitrair bepaald.

De volgorde van de bronnen '46', '43a' en '43b' is bepaald op grond van correcties die in de lopende tekst van een volgende bron waren ingevoerd. '43c' is een pagina met toevoegingen, waarvan Mondriaan niet aangeeft waar deze ingevoegd moeten worden⁴. De laatste bron is de publicatie *Abstract Art* in het boek *Art of this Century*⁵, gedateerd 'november 1941'.

In dit corpus behouden alle bronnen hun titel: *Abstract Art*. Ter onderscheiding wordt achter elke titel een nummer tussen vierkante haken geplaatst. De volgorde van deze nummering is min of meer chronologisch bepaald.

De zeven bronnen met de titel *Abstract Art* worden in dit corpus als volgt gepresenteerd:

- manuscript 'Y8' als: 085 *Abstract Art* [1];
- manuscript '42' als: 086 *Abstract Art* [2];
- manuscript '46' als: 087 *Abstract Art* [3];
- manuscript '43a' als: 088 *Abstract Art* [4];
- manuscript '43b' als: 089 *Abstract Art* [5];
- manuscript '44' als: 090 *Abstract Art* [6].
- publicatie als: 091 *Abstract Art* [7].

Bron

De bronnen '43' en '46' vertonen verwantschap. De volgorde in de tekstontwikkeling is bepaald door het opnemen van correcties van het voorgaande in de lopende tekst van het volgende manuscript (typoscript). In onderstaand schema is het verband tussen de 'Abstract Art'-manuscripten en -typoscripten uit de archiefmappen '43' en '46' weergegeven:

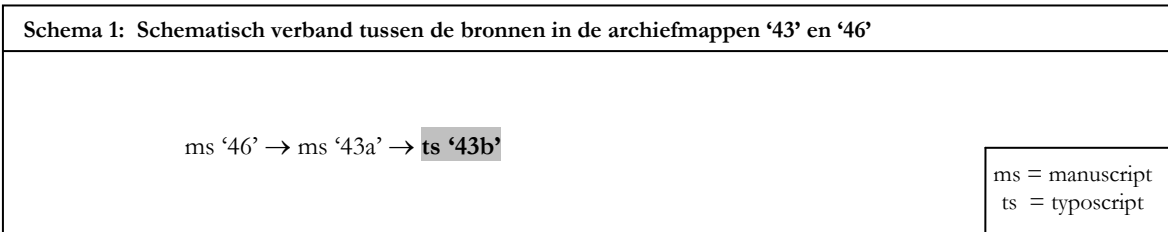
¹ Holtzman Deposit.

² Transcriptie, waarschijnlijk door Holtzman na Mondriaan overlijden vervaardigd.

³ Folder 46 heeft als titel 'Pure Plastic Art', maar op het manuscript heeft Mondriaan de titel 'Pure Plastic Art' gewijzigd in 'Abstract Art'.

⁴ Digital Appendix: Supplements 089 – [no title] (manuscript 43c).

⁵ Peggy Guggenheim. *Art of this Century. Objects - Drawings - Photographs - Paintings - Sculptures - Collages 1910 to 1942*. New York, 1942: 32-33.

Typoscript '43b' is de eindfase in de tekstontwikkeling⁶.

Typoscript '43b' bestaat uit drie pagina's getypte tekst op lichtblauw typepapier⁷. De pagina's zijn midden boven genummerd. De tekst heeft een titel 'Abstract Art' en is gedateerd 'October 1941' en ondertekend 'Piet Mondrian'. Het typoscript bevat veel handmatige correcties van Mondriaan. Op de achterzijde van pagina 3 heeft Mondriaan een aantal toevoegingen geschreven (manuscript '43c'), waar deze toevoegingen ingevoegd moeten worden is niet door hem aangegeven⁸.

We beschouwen deze bron als authentiek, geautoriseerd en voltooid.

Abstract Art [5] vormt samen met [087] *Abstract Art [3]* en [088] *Abstract Art [4]* een zogenoemde dubbele presentatie.

Basistekst en leestekst

Als basis voor de leestekst is het typoscript '43b' gebruikt uit het Holtzman Deposit. Mondriaans handmatige correcties in het typoscript zijn in de leestekst verwerkt.

Titel

Typoscript '43b' heeft als titel 'Abstract Art'. Dit is ook de titel van de gepresenteerde tekst, maar aan de titel is een onderscheidend nummer toegevoegd. '43b' wordt gepresenteerd als *Abstract Art [4]*.

Datering en ondertekening

Typoscript '43b' is getypt gedateerd: 'October 1941'. De datering van *Abstract Art [4]* is: oktober 1941⁹.

Typoscript '43b' is getypt ondertekend: 'Piet MONDRIAN'.

Ontstaan en publicatie

Op basis van de correcties en de netheid van het handschrift kon de ontstaansvolgorde van de bronnen '43a', '43b', '43c', '43d' en '46' aangegeven worden. Overigens is de tekst van de typoscripten niet geheel overeenkomstig het voorafgaande manuscript.

Typoscript '43b' is ontstaan uit manuscript '43a'. Grote gedeelten uit '43a' zijn overgetypt en de correcties zijn opgenomen in de lopende tekst. Een belangrijk verschil tussen '43a' en '43b' is, dat '43b' in correcter Engels is geformuleerd. Mondriaan heeft waarschijnlijk aan Charmion von Wiegand¹⁰ gevraagd zijn Engels tijdens het overtypen te verbeteren. In oktober 1941 hadden Mondriaan en de critica immers intensief contact¹¹.

Mondriaan heeft typoscript '43b' na ontvangst opnieuw gecorrigeerd, met de hand. Vooral pagina 2 heeft vele veranderingen ondergaan.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in *Abstract Art [4]* besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaan-woorden

⁶ Een belangrijk uitgangspunt van deze editie is, dat alle versies van Mondriaans geschreven werk volledig terug te vinden zijn.

⁷ Afmeting: 27,9 x 21,6 cm (11 x 8½ inch).

⁸ Digital Appendix: Supplements 089 [no title] (manuscript 43c).

⁹ Mondriaan woont in oktober 1941 in New York, 353 East 56th Street.

¹⁰ Charmion von Wiegand (1898-1983), Amerikaans kunstcritica en kunstenares.

¹¹ The Paul Getty Research Institute, Los Angeles, USA; Call Number 990024. 'Piet Mondrian letters received (photocopied), 1940-1941'. (With the courtesy of the Estate of Charmion von Wiegand and their representative, Michael Rosenfeld Gallery, LLC, New York, NY.)

wordt een verklarende omschrijving gegeven in het ‘Sleutelwoordenregister’¹². De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *abstract art, abstraction, dynamic movement, equilibrium, intensification, intuition, neo-plasticism, non-objective art, non-subjective art, pure abstract art, pure expressive means, tragic, universal, universal expression, universal vision.*

Schilderijen ontstaan tijdens schrijfperiode

Abstract Art [4] is gedateerd ‘oktober1941’. We vermoeden dat deze korte tekst ook ergens in die maand is geschreven. Volgens de Catalogue Raisonné heeft Mondriaan in 1941 zes schilderijen vervaardigd: B299/319-B304/293¹³. Hij zal tijdens het schrijven aan *Abstract Art [4]* met één of meer van deze schilderijen bezig zijn geweest.

---

¹² Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

¹³ CRII: 403-407.